

МАТВЄЄВ Віталій Олексійович
*професор кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін
ФЗДБ, Київський інститут Національної
гвардії України
доктор філософських наук, доцент*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ ЇХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

У період війни та інших кардинальних для України соціально-економічних, політичних та культурних перетворень і потрясінь загострилася проблема значущості та функціонування кожного елемента соціальної структури суспільства. В результаті такого ускладнення професійної діяльності в сучасних умовах паралельно значно зростають вимоги також до інтелектуальних, психічних, вольових та навіть фізичних якостей фахівця. Все перераховане повною мірою стосується й армії, зокрема Національної гвардії України.

Вимоги до фізичних, інтелектуальних та психічних функцій нацгвардійців у сучасних умовах настільки високі, що знаходяться на межі граничної можливості не досить підготовленої людини. Виходячи з цього, проблема самореалізації майбутнього офіцера НГУ, розвитку його лідерських якостей стоїть надзвичайно гостро.

Професійна самореалізація, розвиток лідерських якостей - багатоаспектне явище, що включає самопізнання, самоствердження, самовизначення, самовираження, тісно пов'язане з саморозвитком і його засобами. Зокрема цей стан речей стосується й вищої військової школи, де ще не досить часу приділяється особистісній складовій навчання, хоча для цього вже формується як методична, так і методологічна база [1-7].

В «Доктрині розвитку військового лідерства у Збройних Силах України» вказується; «Військове лідерство - це цілеспрямований вплив військовослужбовців різних категорій у повсякденній, службовій, навчальній і бойовій діяльності, а також в неупорядкованих (нестандартних, критичних)

ситуаціях на особовий склад шляхом підтримання довіри і поваги, надання мети, спрямування на її досягнення, забезпечення дисципліни і мотивації до виконання завдань за призначенням та вдосконалення Збройних сил України як суспільного інституту» [4].

Вітчизняний і зарубіжний досвід показує, що в сучасних умовах проблема виховання у вищій військовій школі набуває все більшої актуальності. Тому цілком очевидно, що зміцнення духовних, морально-психологічних засад Збройних Сил України, особливо НГУ, висувається до пріоритетних напрямів військової політики держави і є вкрай актуальним практичним завданням армії, зокрема Національної гвардії України.

На наш погляд, існуюча система підготовки майбутніх офіцерів до служби та організаційно-виховна робота здійснюються поки що в більшій мірі на вербальному рівні, носять психотехнологічний характер і не в повній мірі ще враховують питання особистісного зростання слухачів. У системі військового навчання та виховання курсантів основна увага в основному приділяється засвоєнню знань, навичок та умінь майбутнього офіцера, а питання особистісного зростання, ціннісно-сислової самореалізації, пов'язані з усвідомленням свого «Я» та можливостей самоздійснення, розвитку лідерських якостей все ще залишаються в більшій мірі, на периферії професійної підготовки. Стає зрозумілим, що стиль діяльності командирів, який вирішальною мірою спирається лише на командно-адміністративні методи роботи з людьми, повинен відійти у минуле. Нові підходи до роботи з людиною у погонах відкривають нові перспективи для реалізації потенційних можливостей кожної особистості, кожного військового колективу.

Стає зрозумілим, що для вдосконалення системи підготовки офіцерів необхідно всебічно дослідити проблему їх особистісного зростання, виявивши при цьому сутність цього поняття, його структуру та критерії. І, потім, на основі цього теоретично обґрунтувати застосування аспектів самореалізації особистості з метою активізації особистісного зростання

курсантів у процесі їхнього військового навчання та розробити найбільш ефективну програму побудови цього процесу.

Потреба в особистісному зростанні курсантів, з одного боку, та досвід успішного використання відповідної наукової бази для вирішення цієї проблеми, з іншого боку, диктує необхідність розробки спеціальних програм, націлених на активізацію особистісного зростання майбутніх офіцерів, та їх теоретичного і методологічного обґрунтування в аспекті самореалізації особистості, досягнення професійної майстерності, особливо в аспекті розвитку їх лідерських якостей. Велику роль в цьому плані відіграє така дисципліна як «Лідерство», але на погляд автора даної публікації, їй у військових ВЕЗ, зокрема в Київському інституті Національної гвардії України, приділяється ще не достатньо уваги, хоча така дисципліна повинна проходити червоною ниткою через весь період підготовки курсанта.

Не викликає сумнівів, що професійна самореалізація курсанта в навчальній діяльності - складний, багатоетапний процес, в основі якого лежить прагнення до більш повного виявлення та розвитку індивідуальних можливостей з подальшою реалізацією особистісних смислів, цілей, планів у сфері військово-професійної діяльності, що ведуть до появи професійно- психологічних новоутворень: прийняття професії (сородна праця за Григорієм Сковородою), що виражається у підйомі своїх духовних сил, задоволенні своєю професією і відповідно - зниженні психічної напруженості; підвищення активності курсантів у діяльності при досягненні певного рівня стабільності та сталості у результатах;

адекватності професійної самооцінки та професійної ідентифікації; позитивного ставлення та прагнення до професійного вдосконалення та самореалізації.

Більш конкретно можна виділити такі критерії та показники професійної самореалізації курсантів: когнітивний (знання особливостей своєї особистості, якостей, що впливають на самореалізацію, розуміння сенсу виконання завдань та ін.); цільової (позитивні мотиви у навчанні; готовність виконати поставлене завдання та ін.); діяльнісно-практичний (вимогливість

до себе, володіння способами самоорганізації, вміння у навчальній діяльності реалізувати поставлені цілі та ін.); емоційно-вольовий (впевненість у собі, наполегливість, почуття задоволеності від виконаної діяльності). І в цьому плані найбільш ефективною формою розвитку базових компонентів професійного самовизначення слухачів військового ВНЗ можна вважати психологічний тренінг програмно-цільової спрямованості на розвиток лідерських якостей.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. В. Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України : монографія Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 667 с.

2. Вінтоняк В. Ф. Професійний “Я-образ” як чинник визначення офіцером стратегії кар’єрного зростання // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата психологічних наук. //Електронний ресурс:

<https://mydisser.com/ru/avtoref/view/vintonyak-viktoriya-fedorivna-profesiyniy-ya-obraz-yak-chinnik-viznachennya-oficerom-strategii-kar-.htm/>

3. Доктрина «Морально-психологічне забезпечення військ (сил) в

об’єднаних операціях// Електронний ресурс:

<https://drive.google.com/file/d/1UIiju9rm8ehXoCLEV6AY2dqAgdMc7Qc/view>

4. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України //Електронний ресурс:
https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2020/12/Doktryna_rozvytku_viyskovoho_liderstva_v_Zbroynykh_sylakh_Ukrainy_compressed.pdf

5. Збірник матеріалів науково-практичного семінару. Проблеми морально-психологічного забезпечення участі особового складу Збройних Сил України в антитерористичній операції та соціального захисту учасників бойових дій . 3 липня 2014 року. –ІНВ. № 16303 ДСК.

6. Методичні рекомендації з психологічної підготовки військовослужбовців збройних сил України щодо формування стресостійкості до дій в умовах різкої зміни бойової обстановки // Електронний ресурс:
<https://drive.google.com/file/d/1UIiju9rm8ehXo-CLEV6AY2dqAgdMc7Qc/view/>

7. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст] : підручник І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 336 с.